

Riktlinjer för barn- och elevhälsa i Växjö kommun

Dokumenttyp Styrande dokument	Dokumentnamn Riktlinjer för Barn – och elevhälsa i Växjö kommun	Fastställd/Upprättad Utbildningsnämnden 2015-04-07	Senast ändrad UN 2018-12-12 § 214
Dokumentansvarig Utbildningsnämnden		Tidigare ändringar 2015-04-07	Giltighetstid Gäller från 2019-01-01
Dokumentinformation Innehåller riktlinjer för			

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Styrdokument som reglerar	3
2. Ansvar och ansvarsfördelning barn- och elevhälsa	3
3. Elevhälsans professioner	5
3.1 Elevhälsans medicinska insats.....	5
3.2 Elevhälsans psykologiska insats.....	5
3.3 Elevhälsans psykosociala insats.....	5
3.4 Elevhälsans specialpedagogiska insats.....	5
3.5 Vissa förvaltningsövergripande funktioner	5
4. Barn- och elevhälsans uppdrag och arbetssätt i Växjö kommun	6
4.1 Barnens bästa gäller i Växjö kommun	6
4.2 Barnhälsa	6
4.3 Elevhälsa	6
5. Arbetsgång för Växjö kommuns barn- och elevhälsoarbete.....	7
5.2 Skillnaden mellan extra anpassningar och särskilt stöd	7
5.3 Modellen ” Tratten”	7

1. Inledning

Denna riktlinje utgår från gällande lagstiftning och den av Socialstyrelsen och Skolverket framtagna *Vägledning för elevhälsan (rev. 2016)*. Riktlinjen fastställer vad som gäller för Växjö kommun utöver det som lagar och förordningar anger. Syftet är att skapa likvärdighet inom utbildningsnämndens verksamheter så att barn och elever ges samma förutsättningar oavsett vilken kommunal enhet barnet eller eleven befinner sig på. Barn- och elevhälsans mål är att skapa inkluderande och tillgängliga lärmiljöer som möjliggör en ökad måluppfyllelse för alla barn och elever i Växjö kommuns skolor och förskolor.

1.1 Styrdokument som reglerar

Elevhälsan omfattas av flera regelverk som huvudmän, skolledare, skolpersonal och elevhälsan behöver förhålla sig till. Förutom skollagen och övriga styrdokument för skolan ska de som arbetar med elevhälsofrågor bland annat beakta hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), patientlagen (2014:821) patientsäkerhetslagen (2010:659), patientdatalagen (2008:355), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), personuppgiftslagen (1998:204), förvaltningslagen (1986:223) och arbetsmiljölagen (1977:1160).

Både Skolverket och Socialstyrelsen publicerar föreskrifter och allmänna råd. Staten utövar även styrning genom tillsyn och inspektion. Skolinspektionen har tillsyn över elevhälsan utifrån skollagen. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har tillsynsansvaret över hälso- och sjukvården och dess personal. Skollagen fastställer förskolans och skolans uppdrag avseende barn och elevers utveckling mot målen i läroplanerna och på vilket sätt verksamheterna ska stödja barns och elevers utveckling. I detta arbete har barn- och elevhälsan en central roll.

2. Ansvar och ansvarsfördelning barn- och elevhälsa

Huvudmannen, det vill säga Utbildningsnämnden, har det övergripande ansvaret för att barn och elever i förskola och skola ges förutsättningar att nå de nationella målen samt att det finns elevhälsa enligt skollagen.

Den största delen av barn- och elevhälsoarbetet genomförs i praktiken på enhetsnivå. Både **rektorer och förskolechefer** har en central roll för att utveckla barn- och elevhälsan på sin skola eller förskola. I samverkan med skolledningen ska elevhälsan stödja enskilda elever samt utveckla lärmiljöerna på enheterna. Skolledare har även möjlighet att involvera andra professioner i sin barn- och elevhälsa utifrån förskolans/skolans behov. Förskolechef och rektor har ett särskilt ansvar för barn och elever i behov av särskilt stöd. De ansvarar för att organisera, leda och samordna barnhälso- respektive elevhälsoteamets insatser på enheten så att barnen/eleverna ges det stöd som deras individuella behov kräver. Varje enhet har en upprättad barnhälso- respektive elevhälsoplan. I planen bör framgå hur personalen får stöd i sitt arbete av barn- och elevhälsoteamet, samt hur samverkan med andra instanser sker. Barn- och elevhälsoplanen följs upp och utvärderas årligen som ett led i det systematiska kvalitetsarbetet för att identifiera utvecklingsområden inom barn- och elevhälsan.

Då Växjö's skolor är indelade i olika geografiska finns vissa delar av elevhälsan centralt placerad på området. Det är **områdeschefen som är ansvarig för den områdescentrala elevhälsan**. Områdeschefen får själv utifrån behoven avgöra omfattningen av den områdescentrala elevhälsan. Hen kan inom elevhälsan delegera uppgifter - men inte ansvaret för elevhälsan. I den områdescentrala elevhälsan säkerställer områdeschef att elevhälsan uppfyller skollagens krav och har de specialiserade kompetenser inom elevhälsa som varje enhet inte själva kan tillhandahålla. Även förskolan har tillgång till områdescentrala elevhälsan. Områdeschefen ska göra en god fördelning av uppdrag och utredningar inom den områdescentrala elevhälsan. Hen ansvarar för att det upprättas en plan för barn- och elevhälsa på områdesnivå, där rutiner, arbetssätt och ansvarsfördelning dokumenteras utifrån gällande styrdokument och denna riktlinje

Områdeschefer ansvarar för att samverkan sker mellan de olika områdena samt med centralt placerade funktioner såsom verksamhetsutvecklare, skolläkare och verksamhetschef HSL. Samverkan syftar till ökad likvärdighet samt att säkerställa patientsäkerhet och hållbarhet för barn och elevhälsan.

Utbildningsnämnden har som vårdgivare ansvar för den hälso- och sjukvård som bedrivs inom elevhälsan och ska genom ett systematiskt ledningssystem fastställa verksamhetens övergripande mål för kvalitet och patientsäkerhet. Utbildningsnämnden utser verksamhetschef enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL).

Verksamhetschef enligt HSL ska bland annat ansvara för den löpande verksamheten som bedrivs av skolsköterskor och skolläkare och bevaka att elevhälsans hälso- och sjukvård tillgodoser en hög patientsäkerhet. Verksamhetschef enligt HSL har det samlade ledningsansvaret men får uppdraga åt någon annan att fullgöra enskilda ledningsuppdrag, såsom psykologiskt och medicinskt ledningsansvar. Inom ramen för HSL ingår även utbildningsförvaltningens psykologers och logopeders utredande och diagnostiserande uppdrag. Elevhälsans främjande, förebyggande och åtgärdande generella insatser styrs av skollagen.

Medicinskt ledningsansvar (MLA) tilldelas en skolläkare. Skolläkare med medicinskt ledningsansvar säkerställer ytterst patientens diagnos, vård och behandling. Skolläkaren arbetar på uppdrag av verksamhetschefen enligt HSL och har genom sin legitimation ett eget yrkesansvar. Skolsköterska på respektive skola har den kontinuerliga vårdkontakten med eleven och är elevens utsedde vårdkontakt. Skolsköterskor och skolläkare har genom sin legitimation ett personligt yrkesansvar.

Psykologiskt ledningsansvar tilldelas en skolpsykolog. Psykologiskt ledningsansvar innebär dels att säkerställa och kvalitetssäkra skolpsykologers ärenden inom ramen för hälso- och sjukvårdslagen, dels att säkerställa att verksamheten följer gällande psykologiska styrdokument. Ansvaret innebär också att verka för att elevhälsans psykologiska insats tillgodoser hög patientsäkerhet och vårdkvalitet. Skolpsykologer har genom sin legitimation ett personligt yrkesansvar.

Personligt yrkesansvar har all hälso- och sjukvårdspersonal. De har ett eget yrkesansvar gentemot patienten med krav på att arbetet ska ske enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Det innebär att var och en bär ansvaret för hur hen fullgör sina arbetsuppgifter men också ansvar för underlåtenhet att genomföra en uppgift.

3. Elevhälsans professioner

De professioner som enligt skollagen ska finnas inom elevhälsan är skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator samt personal med specialpedagogisk kompetens. Det är huvudmannen som i och med denna riktlinje avgör inriktningen på elevhälsans sammansättning i Växjö kommun.

3.1 Elevhälsans medicinska insats

Elevhälsans medicinska insats (EMI) utgörs av skolsköterska och skolläkare. Dessa medverkar i skolans elevvårdande, hälsofrämjande och förebyggande arbete. EMI i skolan har huvuduppgiften att erbjuda eleverna hälsobesök, vaccinationer, rådgivning och enklare sjukvårdsinsatser. Vid komplicerade frågeställningar kan EMI hänvisa eller remittera eleven vidare till lämplig instans inom Regionens hälso- och sjukvård.

3.2 Elevhälsans psykologiska insats

Elevhälsans psykologiska insats utgörs av skolpsykolog. Skolpsykologen arbetar mot såväl individ, grupp som organisation. Skolpsykologens uppdrag är konsultation, handledning, utbildning, och rådgivning. Hen utreder elever för vilka skolan har lyft en frågeställning med pedagogisk bakgrund gällande begåvning och/eller kognitiva förmågor. Vid behov remitteras eleven vidare till lämplig vårdgivare. Legitimerade psykologer i skolan arbetar under Hälso- och Sjukvårdslagen när de gör psykologiska utredningar.

3.3 Elevhälsans psykosociala insats

Elevhälsans psykosociala insats utgörs av skolkurator. Skolkurator arbetar utifrån en helhetssyn med fokus på elevens situation och relation till sin omgivning, familj och skola. Elev som behöver stöd av en vuxen och någon att prata med om exempelvis relationer, stress, mobbning, kriser, framtid, identitet, självkänsla och självförtroende kan vända sig till kuratorn. Skolkuratorn arbetar också med förebyggande och främjande insatser såsom t.ex. hälsofrämjande arbete med eleverna, handledning, skolans miljö och utbildning till skolpersonal.

3.4 Elevhälsans specialpedagogiska insats

Elevhälsans specialpedagogiska insats utgörs av speciallärare och specialpedagoger. De har fördjupad kunskap när det gäller barns och ungdomars utveckling och lärande liksom om specifika inlärningssvårigheter av olika slag.

Specialpedagoger arbetar främst personalnära med betoning på att främja alla barns och elevers lärmiljö, t.ex. med handledning, utredningar och verksamhetsutveckling. Specialpedagoger arbetar i förskola och alla skolformer. Många specialpedagoger har specialiserat sig ytterligare och har kunskaper om exempelvis neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, läs- och skrivsvårigheter eller andra områden som hörsel eller tal - och språksvårigheter.

Speciallärare har en utökad behörighet för undervisning för elever i behov av särskilt stöd och arbetar främst elevnära. Speciallärare arbetar främst på enhetsnivå i grundskola, gymnasieskola, grundsärskola och gymnasiesärskola.

3.5 Vissa förvaltningsövergripande funktioner

Utbildningsnämnden har beslutat att komplettera barn- och elevhälsan med vissa förvaltningsövergripande funktioner. Dessa är synpedagog, hörselpedagog och logoped. Beskrivning om uppdragen återfinns i kapitel 5.3 om förvaltningsövergripande insatser

4. Barn- och elevhälsans uppdrag och arbetssätt i Växjö kommun

När det gäller barn i förskoleåldern ansvarar Region Kronoberg för hälsoarbetet inom barnhälsovården. För elever som går i förskoleklass till och med gymnasiet träder även elevhälsan in, främst i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet.

4.1 Barnens bästa gäller i Växjö kommun

Växjö kommun bedriver ett långsiktigt arbete med tidiga insatser. Särskilt fokus ligger på samverkan mellan förskola och skola, socialtjänsten, hälso- och sjukvården i Region Kronoberg samt andra relevanta aktörer. Kommunens arbete utvecklas med inspiration från den så kallade Skottlandsmodellen. Modellen har framgångsrikt förebyggt utanförskap med hjälp av tidiga insatser i samarbete mellan olika myndigheter i Skottland. Syftet med modellen är att identifiera barn i behov av tidiga insatser och att utveckla en beredskap för att identifiera och förebygga svårigheter för barn och familj. Detta förhållningsätt ska genomsyra alla enheter inom utbildningsförvaltningen. Stöd i arbetet ges av barn- och elevhälsan på alla nivåer

4.2 Barnhälsa

Förskolechef har regelbundna möten i ett s.k. barnhälsoteam där representanter från varje avdelning eller enhet ingår. Mötets syfte är att följa upp barnens utveckling och behov. Barnhälsoteamet följer enhetens barnhälsoplan där rutiner, arbetssätt och ansvarsfördelning beskrivs enligt gällande styrdokument. Även hur förhållningssättet ”Tidiga insatser” och arbetsmodellen ”Barnens bästa gäller i Växjö kommun” används, framgår i barnhälsoplanen.

Förskolechef kan vid behov, genom områdeschefens försorg, använda elevhälsan. Exempelvis kan specialpedagog från områdets elevhälsa tillkallas för att genomföra observationer och bistå med handledning utifrån ett pedagogiskt perspektiv. Även skolpsykolog kan handleda förskolepersonal. När det gäller ett förskolebarns eventuella mottagande i särskola genomförs alltid en social bedömning av elevhälsans kurator.

4.3 Elevhälsa

Som stöd för elevens utveckling mot god måluppfyllelse och som stöd i ett hälsofrämjande arbete finns en samlad elevhälsa för elever i den obligatoriska skolan och i gymnasiet. Elevhälsan arbetar hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande på tre nivåer; organisation, grupp och individ. Det generella arbetet utgår från organisation och grupp. Det hälsofrämjande förhållningssättet, ett salutogent perspektiv, är utgångspunkten i arbetet och syftar till att stärka och bibehålla det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet samt utveckla individens delaktighet och tilltro till den egna förmågan. Det salutogena perspektivet fokuserar på faktorer som orsakar och vidmakthåller hälsa.

Utöver att förebygga ohälsa och främja elevernas lärande, utveckling och hälsa ingår i elevhälsans generellt riktade arbete att förebygga inlärningssvårigheter och bidra till att skapa miljöer som främjar lärande, utveckling och hälsa.

På individnivå arbetar elevhälsan med att

- stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål
- undanröja hinder för lärande, utveckling och hälsa
- uppmärksamma och på rektorns uppdrag utreda orsaker till inlärningsproblem
- uppmärksamma och utreda orsaker till ohälsa

- bidra med åtgärder och anpassning för varje enskild elev i behov av särskilt stöd.

Elev som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att nå de olika kunskapskraven ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.

5. Arbetsgång för Växjö kommuns barn- och elevhälsoarbete

Det är varje medarbetares ansvar att uppmärksamma om ett barn eller en elev har behov av stöd för att nå sin optimala utveckling. Allt barn- och elevhälsoarbete startar i den verksamhet som barnet eller eleven befinner sig i. När en elev behöver extra anpassningar eller särskilt stöd i ett ämne, ämnesområde eller kurs ska skolan ta ett helhetsgrepp och involvera elev, vårdnadshavare, pedagoger, skolledare och elevhälsan.

5.2 Skillnaden mellan extra anpassningar och särskilt stöd

Det är insatsernas omfattning och varaktighet som skiljer **särskilt stöd** från sådant stöd som ges i form av **extra anpassningar**. Stöd i form av extra anpassningar är olika sätt att göra undervisningen mer tillgänglig. Det kan handla om att få möjlighet att avskärma sig, få visa sina förmågor muntligt, få enskilda genomgångar eller mer tid vid prov. Det måste inte fattas några formella beslut för extra anpassningar. Skriftliga individuella utvecklingsplaner upprättas i alla årskurser i vilka betyg inte sätts och i dessa planer ska extra anpassningar beskrivas. I de årskurser där betyg sätts bör skolan ha en rutin för hur extra anpassningar dokumenteras. Dokumentation säkerställer elevens och vårdnadshavares rätt till information, delaktighet och rättssäkerhet. Den utgör underlag för pedagogiska bedömningar och kan ligga till grund för analys och utveckling av undervisningen. Extra anpassningar ska däremot inte skrivas in i eventuella åtgärdsprogram.

Rätten till **särskilt stöd** är kopplad till rätten att nå kunskapskraven och då stöd i form av extra anpassningar inte räcker, eller att eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Särskilt stöd är insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte går att göra inom ramen för den ordinarie undervisningen. Inför beslut om särskilt stöd ska rektor göra en utredning. Särskilt stöd dokumenteras i ett åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammet ska godkännas av vårdnadshavare.

Som stöd i enheters och områdescentrala barn- och elevhälsans arbete finns stödmaterial och förvaltningsgemensamma mallar.

5.3 Modellen ”Pyramiden”

För att effektivisera skolans insatser i samverkan med barn- och elevhälsoarbetet används nedanstående modell.

Modellen fungerar stegvis, först vid utebliven effekt av de insatta åtgärderna utreds behovet vidare.

1. All personal i förskola och skola ska uppmärksamma tecken på att barn eller elev riskerar att inte kunna nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Undervisande lärare har huvudansvaret. En pedagogisk bedömning av ett barn eller en elevs utveckling utifrån läroplanen utgår från lärarens bedömning av undervisningens tillgänglighet och barnets/elevens förmågor och resultat. Läraren tar först och främst reda på hur undervisningen har mött elevens behov. När fungerar undervisningen? När fungerar den inte? Varför? Är lärmiljön pedagogiskt, socialt och fysiskt tillgänglig för eleven?

För att förstå varför eleven har svårt att nå kunskapskraven utgår läraren ifrån en samlad bedömning av elevens kunskapsutveckling. Hur ligger eleven till? Ta gärna hjälp av underlaget från det senaste utvecklingssamtalet. Undersök elevens hela skolsituation, alltså även hur det fungerar utanför klassrummet, till exempel på raster och i matsalen. Elevhälsan kan bidra till helhetsbilden och ha en förebyggande och rådgivande roll.

2. **Arbetslaget** utgör ett stöd i att anpassa stödinsatserna ytterligare efter barnets/elevens behov eller ge förslag på alternativa extra anpassningar. **Extra anpassningar intensifieras** - det kan handla om att öka omfattningen av och takten i stödinsatsen.

Om det uppmärksammas att en elev kan vara i behov av särskilt stöd ska lärare eller övrig skolpersonal anmäla detta till skolledare enligt rutinerna framskrivna i barnhälso- eller elevhälsoplan. Skolledaren ska då se till att barnets eller elevens behov utreds skyndsamt och att detta sker i samråd med elevhälsan.

- 3. Elevhälsoteam.** Rektor har enligt skollag ansvar för att skyndsamt utreda, och för att samråda med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Elevhälsoteamet, under ledning av rektor, följer de rutiner som finns framskrivna i enhetens elevhälsoplan.

Barnhälsoteam. Förskolechef samråder med representanter från varje avdelning/enhet för att följa barnens utveckling och behov så att de får det stöd och den hjälp och de utmaningar de behöver. Barnhälsoteamet följer de rutiner som finns framskrivna i barnhälsoplan.

- 4. Områdescentral elevhälsa.** Behov som i första hand inte kan lösas på enheten ska av skolledare lyftas till verksamhetschefen för områdets elevhälsa. Verksamhetschefen för områdets elevhälsa ska kunna tillgodose en snabb fördelning av uppdrag och utredningar till någon av de områdescentrala kompetenserna, enligt de rutiner som finns framskrivna i områdets plan för områdets centrala elevhälsa.

- 5. Förvaltningsövergripande insatser/externa kontakter.** Skolledare kan i samråd med verksamhetschef för områdets elevhälsa besluta att en ansökan om förvaltningsövergripande insatser ska göras och även initiera kontakt med externa aktörer.

Förvaltningsövergripande insatser som finns i Växjö kommun är:

- Resursenheterna. Särskilda undervisningsgrupper som är en del av ordinarie verksamhet på kommunens grundskolor. Eleven går på resursenhet under begränsad tidsperiod efter rektors beslut om särskild undervisningsgrupp. Resursenheten har anpassad lärmiljö och undervisning för elever i behov av extraordinära stödinsatser. Syftet är att eleven får stöd i att utveckla strategier som möjliggör skolgång inom ramen för ordinarie undervisning på hemskolan. Resursenhetens uppdrag är att utifrån ett individuellt förhållningssätt möjliggöra elevens målpuppfyllelse.
- Förskolan Pär Lagerkvist har en integrerad språkförskola för barn med generell språkstörning. Barnen på språkförskolan är placerad på de olika avdelningarna och har stöd av logoped från Region Kronoberg. Erbjudande om plats på språkförskola sker i samverkan med logoped på logopedmottagning.
- Språkspåret är integrerat på Pär Lagerkvistskolan åk 1–9. I nära samarbete med respektive pedagoger i elevernas klasser ges stöd av logoped och språkpedagoger. Språklig bedömning ligger till grund för träning samt rådgivning och handledning till pedagoger och vårdnadshavare. Elever med generell språkstörning som primär funktionsnedsättning har möjlighet att ansöka om placering på Språkspåret.
- Hörselpedagogen arbetar förvaltningsövergripande. Hörselpedagogen samordnar skolstart för elever med svår hörselnedsättning och samverkar med hörsel- och dövenheten på Region Kronoberg. Hörselpedagogen bistår rektor i

mottagandet av elev med svår hörselnedsättning så att de anpassningar som eleven har behov av kan identifieras och möjliggöras.

- Synpedagogen arbetar förvaltningsövergripande och samordnar skolstart för elever med svår synnedsättning eller blindhet. Synpedagogen samverkar med Syncentralen på Region Kronoberg och bistår rektor i mottagandet av elev med svår synnedsättning eller blindhet så att de anpassningar som eleven har behov av kan identifieras och möjliggöras.
- Logopedens uppdrag riktar sig till elever som har eller misstänks ha en generell språkstörning i grundskola till och med gymnasium inklusive elever med integrerad placering inom särskola som saknar habiliteringskontakt. På individnivå innebär uppdraget att göra fördjupade språkliga bedömningar utifrån ärenden inkomna via områdescentrala barn- eller elevhälsoteam. På gruppnivå innebär logopedens uppdrag handledning till lärare och arbetslag samt skolledare eller specialinriktade specialpedagoger gällande elever med generell språkstörning. På organisationsnivå kan logopeden bidra till utveckling av språkutvecklande arbetssätt